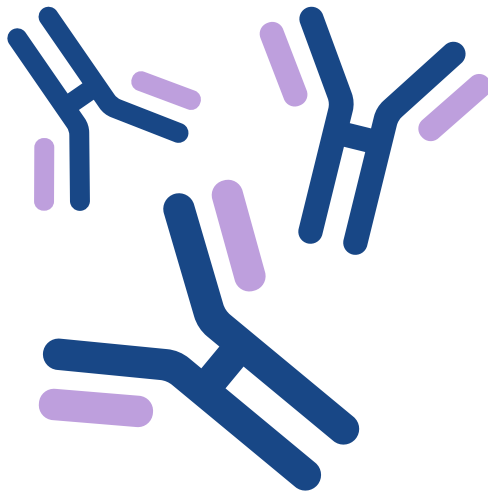

BONUS 4.1

BEZ BÍLKOVIN ŽÁDNÉ ZDRAVÍ

- *Co všechno si z nich naše tělo dokáže vytvořit?*
- *O jaké „zeštíhlující“ hormony bez nich přicházíme?*
- *Které tělesné procesy se bez bílkovin neobejdou?*
- *Proč je nutné jíst bílkoviny každý den – a proč záleží na jejich kvalitě?*

PROČ JSOU BÍLKOVINY NEPOSTRADATELNÉ?

Bílkoviny z jídla si tělo rozkládá na **aminokyseliny** – stavební prvky, z nichž si **každý den znovu vytváří vlastní lidské proteiny**.

Ty jsou základem **oprav a obnovy buněk i správné funkce orgánů**.

- Přibližně **17 %** hmotnosti lidského těla tvoří bílkoviny.
- Z tohoto množství se zhruba **20 % nachází ve svalech, srdci a játrech** a asi **10 % v mozku**. *(Tedy 20 a 10 % z uvedených 17 % celkové hmotnosti, nikoli z celého těla.)*

Potřeba bílkovin tedy **nespočívá jen v udržování svalů**.

Společně **s rovnováhou střevní mikroflóry** jsou **klíčové pro imunitu, hojení, regeneraci i hubnutí**. Kvalitní proteiny totiž **dobře zasytí** a pomáhají udržet příjem energie pod kontrolou.

Kvalita bílkovin rozhoduje

Bezchybná tvorba **vlastních bílkovin** probíhá jen tehdy, když přijaté bílkoviny obsahují **všechny potřebné aminokyseliny** ve **správném poměru i množství**.

Tady vzniká problém: mnoho lidí trpí „**skrytou proteinovou podvýživou**“. Bílkoviny sice jedí, ale **ne dostatečně kvalitní**.

Když některá **aminokyselina chybí** (nebo je jí málo), tělo **nedokáže daný lidský protein dokončit**.

A **tam, kde chybí**, vzniká **funkční problém**.

👉 Příklad s kostičkami LEGO:

- Představte si, že rozložíte **domeček z LEGA** (bílkoviny z jídla) na jednotlivé **kostičky – aminokyseliny**.
- A z nich chcete postavit **nový funkční celek** – například **hormon, enzym, imunoglobulin nebo svalové vlákno**.
- Chybí-li **jediný důležitý dílek**, dům **nedokončíte** – i když je krabice plná.
- Stejně tak tělo **bez jediné potřebné aminokyseliny** nedokáže vytvořit potřebný protein.

Co z toho plyne?

Dlouhodobé zdraví **neudržíte**, pokud tělu **denně nedodáte kvalitní stavební materiál** pro všechny **opravné a regenerační procesy**.

Chybí-li **klíčové aminokyseliny**, syntéza se **zastaví** – i kdyby ostatních bylo **nadbytek**.

Tělo si pak **sáhne do svalů**, aby si potřebné **aminokyseliny vzalo** – a tím **oslabuje svalovou hmotu**.

✓ Hlavní myšlenka kapitoly:

Nejde jen o „**kolik**“ bílkovin sníte, ale **jak kvalitní jsou**.

Bez **správných aminokyselin** totiž tělo **nedokáže vytvořit proteiny**, které drží pohromadě **vaše zdraví**.

CO VŠECHNO JE V NAŠEM TĚLE Z BÍLKOVIN?

Máte tušení, **kolik toho je?**

Opravdu **mnoho**.

Lidské tělo obsahuje **více než 10 000 různých druhů proteinů**. Každý z nich má **jiný tvar, funkci a místo působení**. A každý z nich musí být **postaven z aminokyselin, které přijmete v potravě**.

Bílkoviny jsou doslova **součástí všech buněk – nejen svalů**.

Organismus k tvorbě **lidských bílkovin** používá **dvacet základních aminokyselin**. Ty kombinuje v různém počtu a pořadí – podobně jako když z několika barevných kostiček postavíte **tisíce různých staveb**.

Vedle nich existuje ještě jedna **zvláštní aminokyselina – selenocystein**, která obsahuje stopový prvek **selen**. Nachází se v některých ochranných enzymech, které pomáhají tělu zvládat oxidační stres a chránit buňky před poškozením.

Co tělo z bílkovin vytváří?

- **Svaly** – tvořené především bílkoviny **aktin a myosin**. Tyto látky se nenacházejí jen ve svalech, ale také **v mikroklcích tenkého střeva**, kde pomáhají **vstřebávat živiny**.
- **Protilátky (imunoglobuliny)** – **brání infekcím** a tvoří základ imunitního systému.
- **Bílkoviny krevní plazmy (albumin, globulin)** – udržují **acidobazickou rovnováhu** a **onkotický tlak** (zabraňují úniku tekutin z cév do okolních tkání - tedy **vzniku otoků**).

- **Hemoglobin** – červené krevní barvivo, které **přenáší kyslík** do tkání a oxid uhličitý zpět do plic.
- **Trávicí enzymy** – např. **trypsin, pepsin, lipáza, amyláza či laktáza**. Všechny mají bílkovinnou povahu a bez nich by tělo nedokázalo potravu správně zpracovat.
- **Kosti, nehty, vlasy, kůže** – obsahují **strukturální bílkoviny** kolagen, keratin a elastin, které zajišťují **pevnost, pružnost a regeneraci tkání**.
- **Hormony, receptory a transportéry** – také patří mezi **bílkoviny** a regulují **řadu tělesných funkcí**.

Tělo si jich vytváří **mnohem více**, než zde pro přehled uvádím:

- **inzulín a glukagon** – řídí hladinu cukru v krvi,
- **erythropoetin (EPO)** – stimuluje tvorbu červených krvinek,
- **parathormon (PTH) a kalcitonin** – regulují hladinu vápníku v krvi,
- **tyroxin (T4)** – hormon štítné žlázy, který ovlivňuje metabolismus.

Zapamatujte si:

Bez **dostatečného množství a kvality bílkovin** tělo **nedokáže obnovovat ani vytvářet své základní struktury**.

Trpí-li organismus **nedostatkem aminokyselin**, začne je čerpat ze svalů – a tím se oslabuje, **ztrácí sílu i schopnost regenerace**.

Bílkoviny jsou nepostradatelné nejen pro **růst svalů**, ale také pro:

- každodenní **detoxikaci**,
- **opravy tkání**,
- **hormonální rovnováhu**,
- **a správnou funkci metabolismu**.

☛ **Proteiny nelze nahradit žádnou jinou potravinou.**

Žádný rohlík, pečivo ani sacharidy nemohou nahradit jejich funkci v organismu.

Pokud tělu **chybí kvalitní bílkoviny**, chybí mu **doslova stavební materiál na opravy**.

Proto také platí:

☛ **Bez bílkovin – žádné zdraví.**

BEZ BÍLKOVIN ŽÁDNÉ ZDRAVÍ

Nedostatečný příjem kvalitních bílkovin může vést k rozvoji **proteinové podvýživy** (malnutrice). Jejím následkem není jen **pokles objemu a síly** svalové hmoty, ale především narušení správného **fungování celého organismu**.

Z pohledu zdraví dochází k:

- **atrofii buněk střevní sliznice (zmenšování a úbytek buněk),**
- **změně ve složení střevní mikroflóry,**
- **a oslabení bariérové funkce střeva.**

Tyto změny mají zásadní dopad:

Střevo ztrácí schopnost správně vstřebávat živiny a naopak **propouští látky a patogeny**, které by se do krve vůbec dostat neměly. Výsledkem je **zánět, únava, přibývání na váze i další zdravotní komplikace**.

Co se děje dál?

Proteinová podvýživa urychluje degeneraci organismu – tedy postupné oslabování a chátrání těla.

Tělo bez bílkovin ztrácí schopnost opravovat samo sebe.

Tím se zvyšuje riziko **předčasného stárnutí**, oslabení **imunity**, špatného **hojení ran** a **pooperačních komplikací**.

Z klinické praxe je dobře známo, že lidé s **nízkým příjmem bílkovin** se z nemocí nebo po operacích **uzdravují výrazně pomaleji**. Jejich **pobyt v nemocnici bývá delší** a i po propuštění se často potýkají s **únavou a úbytkem síly**.

PROČ TĚLO POTŘEBUJE BÍLKOVINY KAŽDÝ DEN?

Všechny **lidské proteiny** – od hormonů přes enzymy až po svalové buňky – mají **omezenou životnost**. Jsou neustále **odbourávány a znovu syntetizovány**, aby si tělo udrželo **správnou funkčnost**.

Rychlost této obměny se přitom výrazně liší:

- **hormony a enzymy** – *minuty až hodiny*,
- **bílkoviny střevní sliznice** – *asi 3 dny*,
- **jaterní a plazmatické bílkoviny** – *zhruba 10 dní*,
- **srdeční sval** – *asi 30 dní*,
- **kosterní svaly** – *přibližně 180 dní*.

Tato **neustálá obměna bílkovin** je důvodem, proč organismus potřebuje **každodenní přísun kvalitních bílkovin**.

Bez nich totiž tělo nemá z čeho tvořit nové proteiny.

Zapamatujte si:

- **Bílkoviny** se – na rozdíl od tuků a sacharidů – v těle nikde **neskladují**.
- Proto je musíte **dopřávat každý den** – v dostatečném množství a kvalitě.
- **Ignorování** této potřeby vede k oslabení organismu, **ztrátě svalové hmoty, rozvoji nemocí a předčasnému stárnutí**.

👉 **Bez bílkovin tělo doslova ztrácí schopnost opravovat samo sebe.**

BEZ BÍLKOVIN - ŽÁDNÉ „ZEŠTÍHLUJÍCÍ“ HORMONY

Mnoho žen se domnívá, že v období **přechodu** nemohou zhubnout kvůli „rozhozeným hormonům“.

Jenže problém často **nezačíná až hormonálními výkyvy** – jeho kořenem bývá dříve vzniklý nedostatek kvalitních bílkovin. Bez dostatečného množství **aminokyselin** si totiž tělo nedokáže **vytvářet vlastní hormony**, které ovlivňují **metabolismus, spalování tuků i psychickou pohodu**.

Současně s tím hraje důležitou roli také **nerovnováha střevní mikroflóry**.

Některé druhy **střevních bakterií** dokážou hormonální výkyvy částečně **kompenzovat** – například blokováním enzymů, které odbourávají estrogen, nebo přeměnou neaktivních forem hormonů na jejich aktivní varianty.

Pokud takové bakterie ve střevě chybí, může se hormonální rovnováha snadněji narušit.

Které hormony patří mezi tzv. „hormony štíhlosti“?

- 1 Růstový hormon STH** – „zeštíhluje“ během **spánku**. Tělo ho produkuje v hlubokém spánku z aminokyselin **argininu a lysinu**. Nedostatek těchto aminokyselin znamená nižší noční spalování tuků.
- 2 Noradrenalin** – pomáhá spalovat tuk při lehké aktivaci organismu (například když se na něco těšíte, spěcháte nebo prožíváte vzrušení). K jeho tvorbě jsou nutné aminokyseliny **fenylalanin a tyrosin**.

- 3 **Serotonin** – známý jako „**hormon dobré nálady**“. Pomáhá tlumit chuť k jídlu, zlepšuje psychickou pohodu a podporuje klidný spánek. Vzniká z aminokyseliny **tryptofanu**, obsažené v kvalitních bílkovinách.

Nedostatek tryptofanu → **únava, poruchy spánku, podrážděnost a přejídání.**

Osobní zkušenost

Také jsem si kdysi **myslela, že „v přechodu prostě nejde zhubnout“**. Moje zkušenost ale ukázala **pravý opak**.

Když jsem do jídelníčku **zařadila kvalitní bílkoviny** a potraviny podporující **zdravou střevní mikroflóru**, začalo se **tělo postupně měnit**.

Během **čtyř měsíců** jsem se dostala zpět na svou **původní váhu**, o kterou jsem se **neúspěšně snažila celé čtyři roky**.

A to **bez extrémních diet nebo hladovění** – jen díky tomu, že tělo konečně dostalo **materiál, který potřebovalo**.

☞ **Základem hormonální rovnováhy je dostatek kvalitních bílkovin – ne hladovění**. Bez nich tělo **nemá z čeho tvořit hormony, které „zeštíhlují“**.

KDO NEJVÍCE TRPÍ NEDOSTATKEM BÍLKOVIN?

Nedostatek bílkovin se netýká jen lidí, kteří **málo jedí**. Velmi často jím trpí i ti, kteří **jedí dost, ale nekvalitně** – jejich strava obsahuje **málo plnohodnotných bílkovin a příliš mnoho sacharidů**.

Závažná proteinová podvýživa se vyskytuje například u:

- **nemocničních pacientů** – až **70 % lidí**, kteří se dostanou do nemocnice s vážnějším onemocněním, má **nedostatek bílkovin**,
- **starších osob** – zejména nad 80 let; ve vysokém věku je malnutrice velmi častá,
- **lidí s poruchami trávení a vstřebávání živin** – např. při zánětech střev, celiakii nebo dlouhodobém užívání některých léků,
- **osob s dlouhodobým stresem**, bolestí, infekcemi nebo po úrazech,
- **onkologických pacientů** – u nich se proteinová malnutrice objevuje až v **85 % případů**,
- **osob s alkoholismem, depresí** nebo přísnými alternativními směry stravování (např. veganství, makrobiotika),
- **diabetiků a lidí s poruchou funkce jater nebo ledvin**, kteří mají zvýšené ztráty bílkovin.

Zapamatujte si:

Pro bezchybný chod organismu je každodenní příjem kvalitních bílkovin nezbytný.

Čím vyšší je jejich nedostatek, tím rychleji dochází k:

- úbytku svalové tkáně, zpomalení metabolismu,
- zvýšenému ukládání tuku a celkovému úbytku zdraví i vitality.

👉 **Bez bílkovin nemá tělo z čeho žít – ani uzdravovat se.**

JAK POZNÁTE NEDOSTATEK BÍLKOVIN?

Nedostatek bílkovin se projevuje **nenápadně**, ale zasahuje **celý organismus** – od svalů přes kůži až po psychiku.

Tělo totiž bez **dostatečného přísunu aminokyselin** nedokáže vytvářet **vlastní lidské proteiny**, které zajišťují **opravy, obranyschopnost i regeneraci**.

Nejčastější projevy nedostatku bílkovin:

- **Ztráta svalové hmoty** – tělo si bere aminokyseliny ze svalů, aby přežilo. Výsledkem je ztráta síly, zpomalení metabolismu a snížená schopnost spalovat tuk.
- **Únava, fyzické i psychické vyčerpání** – zhoršená tvorba neurotransmiterů (chemických látek v mozku) vede k poruchám soustředění, paměti a nálady.
- **Zhoršené hojení ran a regenerace** – tělo nemá stavební materiál pro opravu tkání.
- **Časté nemoci a oslabená imunita** – bez bílkovin se nevytvoří dostatek protilátek ani obranných buněk.
- **Zvýšené vypadávání vlasů, lámavé nehty, suchá kůže** – chybí strukturální bílkoviny kolagen, keratin a elastin.
- **Otoky končetin** – nízká hladina **plazmatických bílkovin** snižuje onkotický tlak, takže **tekutina uniká z cév do tkání**, kde se hromadí a **vytváří otoky**.

- **Trávicí potíže** – nadýmání, zácpa nebo průjem; vznikají také kvůli oslabení svaloviny střevní stěny a nižší tvorbě trávicích enzymů.
- **Ztráta menstruace a hormonální poruchy** – tělo omezuje tvorbu hormonů, pokud nemá dostatek aminokyselin.
- **Zhoršená detoxikace jater** – při nízkém příjmu bílkovin játra ztrácejí schopnost rozkládat toxiny.

Co z toho plyne?

Při nedostatku bílkovin si tělo bere **aminokyseliny ze svalů**. Tím sice krátkodobě získá **energii a stavební materiál**, ale dlouhodobě to znamená **úbytek svalové hmoty, zpomalení metabolismu a ztrátu zdraví**.

Bílkoviny se – na rozdíl od tuků a sacharidů – **v těle nikde neskladují**, proto je nutné je **doplňovat každý den**.

Bez nich tělo nemá z čeho tvořit, opravovat ani chránit samo sebe.

SHRNUTÍ:

Proteinová podvýživa:

- vede k **oslabení organismu**,
- **urychluje stárnutí a degeneraci tkání**,
- **zvyšuje riziko nemocí**,
- a **snižuje kvalitu života**.

☞ **Dodávejte svému tělu, co potřebuje – kvalitní bílkoviny jsou základem zdraví, síly i dlouhověkosti.**

„Zdraví nezačíná dietou, ale každodenní péčí o vlastní tělo.

Bílkoviny jsou jeho základním kamenem.“

Helena Havránková

Zdraví není cílem, ale životním stylem